

# Slovenci pokušavaju izgurati domaće dioničare

Slovenačka kompanija je Nedžad Brankoviću, premijeru FBiH dala udio u društvu koje upravlja investicijskim fondom. Vrijednost njegovih dionica danas iznosi oko 120.000 KM. No, premijer kaže da su on i drugi bh. biznismeni ustvari žrtve. KD Investments, ranije poznata kao Kmečka družba iz Ljubljane je Brankoviću i još 44 domaćih uglednika dala kredit kako bi zajednički osnovali društvo ABDS.d.d. Sarajevo koje upravlja najvećim investicijskim fondom u BiH. Danas oni kažu da predstavnici KD-a na njih vrše pritisak da napuste kompaniju.

'Da sam znao da će biti ovako vjerovatno bih drugačije odlučio', kaže Branković.

Usprkos svemu, Vlada FBiH na čelu sa Brankovićem bi trebala usvojiti zakon koji će omogućiti povećanje procenta maksimalnog pojedinačnog udjela dioničara sa 5 na 25 posto u jednom investicijskom fondu. Ovaj potez će omogućiti KD-u da stekne pravo odlučivanja nad dionicama za koje u Komisiji za vrijednosne papire FBiH vjeruju da su stečene suprotno propisima nizom fiktivnih transakcija preko povezanih kompanija.

Da bi shvatili šta se ovdje zaista dešava, potrebno je zaviriti iza kulisa katastrofalno provedene privatizacije državne imovine u BiH. Ovakva privatizacija je dovela do toga da KD i druge slovenačke kompanije steknu kontrolu nad više od 50 posto kapitala privatizovanih preduzeća u BiH.

## Dunder privatizacija

Bh. vlasti su 1997. godine počele pripremati privatizaciju državne imovine tako što su građanima podijelile certifikate ili vaučere. Namjera je bila dati im priliku da vide korist od državne imovine koju su pomogli stvoriti tokom decenija rada u

bivšoj Jugoslaviji. Certifikatima je bilo moguće otkupiti stanove ili kupiti dionice državnih preduzeća. Osnovano je dvanaest privatizacijsko-investicijskih fondova (PIF) kojima su upravljala društva za upravljanje fondovima (DUF). Građani su svoje certifikate davali PIF-ovima koji su njima kupovali dionice kompanija. Odluku o tome donosili su DUF-ovi.

Iako je prodaja certifikata bila nezakonita, nije trebalo dugo čekati da se formiraju grupe uličnih dilera koje su počele otkupljivati certifikate od građana za tek mali procenat njihove nominalne vrijednosti. Sa malo ili nimalo informacija od političara i vlasti, i sa uličnim lešinarima, građani su prodavali certifikate i vaučere vrijedne hiljade ili desetke hiljade KM za stotinjak maraka gotovine.

Najagresivniju javnu kampanju imao je DUF ABDS koji je upravljao PIF –om BIG – INVESTICIONA GRUPA d.d. Sarajevo. ABDS je osnovao KD Investments, nekadašnja Kmečka Družba, kojom upravlja Matjaž Gantar, koji je ujedno i jedan od vlasnika. On se obogatio tokom privatizacije u Sloveniji i bio je svjestan vrijednosti bh. privrede, za razliku od bh. političara i građana. Njemu je išlo na ruku i to što je BiH primijenila privatizacijski model korišten u Sloveniji.

KD Investments je pod okrilje ABDS dovela 45 vodećih bh. ličnosti iz političkog, vojnog i privrednog života koji su imali zadatak da privuku građane da ulažu svoje certifikate u BIG. Oni su bili prepoznatljivo lice vješto izvedene reklamne kampanje plaćene novcem KD-a, u vrijeme kada bh. građani nisu bili voljni da ulažu u slovenačke kompanije.

Ove uglednici su zauzvrat dobili 53 posto dionica ABDS. Preostale dionice su dobili Kmečka družbe i s njome povezana lica.

Četrdesetpetorica nisu morala uložiti niti jednu KM iz svojih džepova kako bi stekli vlasništvo u ABDS-u jer se KD Investments pobrinuo da im da kredite uz malu kamatnu stopu.

Muhamed Adanalić, načelnik sektora informatike u Federalnom Zavodu za programiranje i razvoj kaže da ga je prijatelj nagovorio da postane jedan od osnivača ABSD-a.

‘Zvao me telefonom i pitao da li sam zainteresovan da uđem u siguran posao. Rekao sam mu da finansijski nisam u stanju da ulazim u bilo kakve poslovne poduhvate. Rekao mi je ‘ovo je jedinstvena prilika, ne trebaš uložiti niti jednu konvertibilnu marku, a sigurne su šanse za dobru zaradu’.’

Još jedna osoba koja je profitirala u ovom poslu je bio Branković koji je dobio kredit nepoznate visine kako bi dobio udio od 1,7 posto u ABDS-u. Danas njegove dionice vrijede oko 120,000 KM. Među drugim korisnicima kredita nalaze se Narcis Džumhur, direktor Željeznica FBiH (Ž FBiH) i Fadil Njemčević iz Sarajevo osiguranja.

Branković kaže da se ne sjeća detalja dogovora, kao ni visine kredita. U izvještaju o poslovanju KD-a u 2002. godini navodi se su ova 45-orica otplatila oko 500.000 KM kredita. Branković tvrdi da je dio zajma vratio kroz dividende, ali se nikad nije raspitivao koliko mu je ostalo. Premda priznaje vlasništvo u ABDS-u, Branković naglašava da nikada ne odlazi na skupštine društva na kojima se donose odluke.

KD je 2002. godine promijenila politiku otplate kredita, te je omogućila 45. da dug otplate kroz dividendu. Nije jasno da li je iko od uglednika otplatio svoj dug.

### **Veliki, tj. BIG uspjeh**

Uz pomoć domaćih uglednika PIF BIG je uspio prikupiti oko 25 posto ukupnog broja certifikata. Branković nije propustio da čitaoce Dana u novembru 2000. godine obavijesti gdje će uložiti svoje certifikate. ‘Jedan sam od osnivača BIG-a i moji certifikati će biti uloženi u BIG gdje je uložio i velik broj naših privrednika’ rekao je on.

ABDS je odlučio da certifikate BIG-a ulaže u veliki broj

državnih kompanija, među kojima treba spomenuti Energoinvest na čijem je čelu tada bio Branković, te Ž FBiH i Sarajevo osiguranje.

KD nije stao na ovome. Kada su ABDS i BIG stali na noge, krenula je 'čistka' bh. dioničara. Isplaćeno je najmanje 10 od četrdesetpetorice i danas KD na papiru posjeduje 59 posto ABDS-a, a preko druge kompanije kontroliše još 10 posto vlasništva.

Neki od bh. dioničara su izjavili da su ih zvali svaki dan i da je na njih vršen pritisak da prodaju dionice za male pare. Budući da su uzeli kredit od KD-a, svoje dionice nisu mogli prodati nikome drugom do njima, šest dioničara je reklo novinarima Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva. Branković kaže da nije zadovoljan time kako se sve završilo.

'Ja sam išao na varijantu samo pod uslovom da je većinsko vlasništvo tog društva domaće. I u tom cilju sam pristupio toj ekipi. Da sam znao da će biti ovako vjerovatno bih drugačije odlučio', rekao je Branković. Salko Selimović, direktor Feroelektra i bivši dioničar ABSD kaže da je ABDS 'mućkao' sa kreditima, te da je on na kraju iz svega izašao, a da nije ništa zaradio.

"Rekli su mi da ono što su oni uplatili za nas, mi moramo vratiti. Došao sam do zaključka da će vraćanje navodnog kredita trajati vječno, u nedogled. Stalno smo bili dužni isti iznos kredita," kaže on. 'Izašao sam iz toga je nisam vidio izlaza. Još uvijek mi nisu isplatili moj dio.' Adanalić, kao Branković i Džumhur, kažu da im je ponuđeno da prodaju svoje dionice, ali da su to odbili.

Zakonom je propisano da DUF-ovi imaju pravo na obračun upravljačke provizije do 1 posto od prosječne godišnje neto vrijednosti imovine PIF-a. Tako je BIG u 2006. godini isplatio 2 miliona KM upravljačke provizije. Profit ABDS-a je iznosio

1,7 miliona KM.

## **Velika ulaganja i veliki problemi**

Iza uspjeha KD-a krije se niz pitanja u vezi sa načinom na koji su to postigli.

Kada je KD počela kupovati dionice BIG-a ubrzo je dostigao prag od pet posto. Prema zakonu, pojedinac ili pravno lice može biti vlasnik najviše pet posto dionica u jednom PIF-u i to je učinjeno kako bi se mali dioničari zaštitili od monopola velikih ulagača.

Ali, prema navodima Komisije za vrijednosne papire FBiH, KD je prešao zakonom dozvoljeni prag u svom pohodu na dionice BIG-a, i drugih pet fondova. U krivičnoj prijavi koju je Komisija podnijela Tužilaštvu Kantona Sarajevo u julu 2003. godine, navodi se da je KD Investments preko povezanih lica tajno organizovala kupovinu više od 17 posto dionica fonda BIG, te visoke procenete u još pet fondova.

I dok tužilaštvo istražuje navode prijave, pred parlamentom se nalazi nacrt zakona koji je podnijela Vlada premijera Brankovića kojim se predlaže povećanje udjela vlasništva i upravljačkih prava jednog lica, sa sadašnjih 5 na 25 posto.

Lica povezana sa KD-om su također predmet istrage Finansijske policije FBiH. U ovom slučaju oni su iskoristili niz firmi registrovanih u poreskim 'rajevima' na Channel Islands, British Virgin Islands i drugim mjestima. Prodaja dionica BIG-a je izazvala sumnju Komisije za vrijednosne papire FBiH. Ured za pranje novca FBiH je 2004. godine podnio krivičnu prijavu Kantonalnom tužilaštvu u Sarajevu.



No, ovdje nije kraj problemima koje izazivaju potezi KD-a.

U junu 2000. godine ABDS je potpisao ugovor sa firmom Tiga d.o.o. koja je bila zadužena da kroz mrežu svojih saradnika sakupi certifikate od bh. građana. No, zanimljivo je da Tiga

prema ugovoru obavezna da čuva ime naručioca posla, odnosno da ne informiše građane o tome za koga sakuplja certifikate. Tiga je radila na procent.

Prema navodima Komisije za vrijednosne papire FBiH Tiga nije bila registrovana da sakuplja dionice. Komisiji su pristigle brojne žalbe građana koji su tvrdili da su bili zavedeni i da nisu bili svjesni da investiraju u BIG.

Prema podacima do kojih su došli novinari CIN-a iz Sarajeva, nema dokaza da je KD ikada priložila depozit od 1 milion KM što su bili obavezni zakonom. Mnogi dokumenti i informacije do koji se su došli novinari proturječe jedni drugima. Primjera radi, iz dokumentacije ABDS vidljivo je da im nedostaje 150,000KM. Drugi dokument koji potiče iz Central Profit Banke pokazala je da je uložena sva tražena suma – no, ovaj papir je neko potpisao u ime predsjednika banke Fehima Kapidžića koji je istovremeno i jedan od četrdesetpetorice.

Tužilaštvo Kantona Sarajevo je potvrdilo da se vodi istraga protiv ABDS-a.

Sve u svemu, KD je jedan od većinskih vlasnika državne imovine. Oni imaju veliki udio i u drugim investicijskim fondovima.

Vlada premijera Brankovića je imala i drugih dodira sa KD-om. BIG je vlasnik više od 23 posto Sarajevo osiguranja. Vlada je izjavila da namjerava izvršiti dokapitalizaciju ove uspješne firme. Međutim, postavlja se pitanje zašto je odlučeno da investitori mogu biti samo sadašnji vlasnici, među kojima je i država pogotovo s obzirom da će dionice biti prodane po cijeni daleko nižoj od tržišne. Ukoliko država ne nađe potreban novac, odluka će omogućiti drugim vlasnicima da se jeftino dočepaju daleko većeg komada vlasničkog kolača Sarajevo Osiguranja.

Usprkos učestalim pozivima CIN-vih novinara predstavnici KD-a nisu bili raspoloženi za razgovor.